

Posudek oponenta disertační práce PhDr. Jan Holovský
“Modernizace mezi Prahou a Kolínem“ / „Modernisation between Prague and Kolín“
předkládané v roce 2019 na Ústav hospodářských a sociálních dějin

I. Stručná charakteristika práce

Posuzovaná disertační práce pana PhDr. Jana Holovského s názvem **Modernizace mezi Prahou a Kolínem** se zaměřuje na analýzu průběhu modernizace, který byl nahlížen především z hlediska hospodářských dějin, a vztahující se k pečlivě vymezenému regionu ležícím mezi aglomerací města Prahy a regionálním centrem Kolín v letech 1850-1938. Práce byla zaměřena na analýzu demografického a hospodářského vývoje, na rozvoj zdejší dopravy a infrastruktury vymezeného regionu. Stranou pozornosti autora nebyl ani potřebný výzkum hospodářských elit. Důležité bylo, že částečně byla také zkoumána některá témata spojená s demokratizací zkoumaného vnitrozemského, a také národnostně naprosto převažujícího českého regionu. Autor provedl konkrétní analýzu nejen v rámci regionu jako celku, ale i na některých vybraných sídlech (Český Brod, Kostelec nad Černými lesy, Kouřim, Pečky a Úvaly). Dále bylo provedeno adekvátní zhodnocení proměn struktury regionu, vzájemných vazeb a také vývoje u typologicky odlišných sídel zkoumaného regionu.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Posuzovaná disertační práce, která má 402 strany textu, tabulek, map, plánů a dalších příloh je autorem logicky a přehledně rozdělena na 16 částí, počínaje Úvodem a konče Závěrem (s. 8-312). Následuje přehled pramenů a literatury (s. 313-341), seznam tabulek (s. 342-343) a zkratk (344). Velice důležitou roli má i celkem kvalitně provedená obrazová příloha (s. 345-402). Oceňuji také i vhodně zvolené časové období let 1850-1938. Je to důležité období, které je dlouhé 88 let, během kterého došlo v rámci Habsburské monarchie a první Československé republiky k modernizaci zkoumaného českého vnitrozemí. Přes všechny problémy je ho možno vývojově označit za poměrně svobodné. A i když jeho kontinuita byla přerušena obdobím první světové války (tzv. „Velké války“) 1914-1918, je zásadní i to, že na rozdíl od pozdějšího období let 1939-2019, je tak mezi roky 1850-1914 a 1918-1938 zřetelná silná kontinuita v hospodářské oblasti.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Dovolil jsem si všechny své komentáře rozepsat do jednotlivých kritérií.

1. Struktura argumentace.

Autorův výklad, vzato z mého úhlu pohledu, je celkem přehledný a také potřebně srozumitelný. Jak autor správně v Úvodu na s. 8 napsal: „Zaměření projektu je specifické z řady důvodů. V první řadě je modernizace jednotlivých regionů (umělých i přirozených) zatím nedostatečně zpracována, přičemž absence adekvátních studií je palčivá především v případě Čech. Nemluvě o tom, že většina dostupných prací je ohraničena zánikem Habsburské monarchie. Dalším specifikem je, že existující relevantní studie se příliš nevěnují převážně zemědělským regionům, jakým je sledovaná oblast, ale spíše výrazně průmyslovým regionům. Přitom právě na sledovaném regionu lze sledovat počátky industrializace, která byla v českém vnitrozemí se zemědělstvím úzce spojena. Vzhledem k tomu, že jde o oblast národnostně v drtivé většině českou, lze v této práci analyzovat mechanismus českého hospodářského vzestupu. A na závěr je třeba zmínit, že většina

dosavadních prací se zaměřuje spíše na dynamicky se rozvíjející sídla, zatímco ta stagnující nebo dokonce upadající jsou analyzována méně. Avšak bez pochopení těchto sídel nelze plně porozumět celému procesu.“ Dá se konstatovat, že na většině míst je zřejmé, co chce autor říci a proč to říká právě nyní. S tím souvisí i velmi důležitý fakt, že celá práce je poměrně dobře přehledně členěna. Disertační práce relativně dobře směřuje, jak bylo stanoveno v Úvodu práce k jasně vytčenému cíli. Za podstatné pokládám, že se jí rámcově daří tento náročný cíl velkým plnit, i když jisté rezervy zůstávají.

2. Formální úroveň práce

Pokud jde o formální úroveň posuzované disertační práce, autor se zaměřuje na analýzu průběhu modernizace, který byl nahlížen především z hlediska hospodářských dějin (a to je úhel pohledu blízký i mé osobě), a vztahující se k pečlivě vymezenému zemědělskému regionu rozkládajícímu se mezi aglomerací města Prahy a regionálním centrem Kolín. Lze konstatovat, že autor pracuje koherentně se zkratkami (jedinou chybou je na s. 344 nesprávně napsaný název zkratky ČSD = správně Československé státní dráhy, ne České!). Celkem v pořádku je syntax bibliografických odkazů, také přepisy cizích slov apod. To samé platí i při celkem správném používání poznámek pod čarou, kterých je celkem 847. Také se nedopouští pravopisných chyb. Pokud se jedná o problematiku jazykových neobratností, tak to vždy byla, je a bude otázka úhlu pohledu toho či onoho posuzovatele. Je sice pravda, že některé formulace by se jistě mohly i jinak zformulovat, ale rozhodně ty stávající nepůsobí nepřijatelně. A celá disertační práce je vizuálně přehledná, a také, což je důležité a pro čtenáře potřebné a žádoucí, dobře graficky zformátovaná.

3. Práce s prameny či s materiálem

Autor na vymezeném regionu sledoval modernizační proces především z hlediska hospodářské historie, přičemž k němu ještě využíval induktivního a mikrohistorického přístupu. Jeho cílem byla komplexnost a širší kontext problematiky, které byly a vždy budou při zpracovávání zvoleného tématu nezbytné. Dále bylo v některých případech použito, pro patřičnou komplexnost zvolené problematiky, také přístupu sociální, respektive politické historie. Autor též vnímal přístupy tzv. Gesellschaftsgeschichte a rovněž tzv. common social science, a to i s jejich limity. Autor se snažil, pokud mu to dochované archivní materiály umožňovaly, s nimi adekvátně pracovat. To samé platilo i pro oblast sekundárních pramenů. Využívá proto značné množství sekundárních pramenů, včetně pramenů digitalizovaných. Podle textu práce lze proto hovořit o náležitém použití primárních pramenů, včetně použité metodiky. Práce využívá sběru materiálu, a jeho metodologie sběru a následná analýza je, v rámci dochovaného materiálu, celkem koherentní. Tomu odpovídají i následné kroky, vedoucí k celkem odůvodněné a relativně dobře provedené analýze. Také proto odpovídá způsob autorova sběru a zpracování materiálů výzkumným otázkám a hypotézám. Autor též náležitě využil i kvalifikační práce a periodika po roce 1945. A také pracoval v textu s obrazovou přílohou. Přes všechny problémy s archivním materiálem, je možno konstatovat, že interpretace výsledků, kterou autor předkládá, v textu práce vychází z pramenných výsledků a také z empirického výzkumu, o které se disertační práce opírá.

4. Vlastní přínos

Podle mého názoru disertační práce není pouze a jen mechanickým kompilátem, neboť autor se své primární i sekundární prameny pokouší přetavit v nějaký nový, organický celek. A právě tím vnáší do tématu svůj vlastní pohled, jak o tom svědčí Závěr (s. 303-312). Zde podává svou odpověď na tři základní „průřezové“ otázky, které si stanovil v předchozích kapitolách. A předložená disertace je jistě potřebným přínosem pro všechny další badatele.

IV. Dotazy k obhajobě

Pokud se týká několika možných dotazů k diskusi, na něž by měl doktorand při obhajobě odpovědět, tak můj dotaz zní, zda nebylo též možné (pro teoretickou i praktickou část), nebo jako jistou možnou inspiraci, zejména, pokud by se nahlédlo do celé produkce Historického ústavu Akademie věd Praha (HiÚ AV ČR), patřičně použít i některých prací z produkce oboru historická geografie, jako je např. řada: Historický atlas měst České republiky (HAM ČR), který pod vedením prof. PhDr. Evy Semotanové, DrSc., vydává HiÚ AV ČR Praha. Pro širší území, do kterého spadá autorem zkoumaný region, patří např. HAM ČR, sv. 13, Chrudim (2003), sv. 14. Praha – Libeň (2006), sv. 22, Kutná Hora (2010). A to samé platí i pro některé atlasy, jako např. Kolektiv, Atlas československých dějin, Praha 1965, nebo to relativně nejnovější: Eva SEMOTANOVÁ – Jiří CAJTHAML a kol., Akademický atlas českých dějin, Praha, Academia 2014, 2016².

V. Závěr

Podle mého názoru je možno konstatovat, že přes všechny problémy vzniklé s archivním materiálem, je interpretace výsledků, kterou autor předkládá, celkem odpovídající, protože v textu práce vždy důsledně vychází z pramenných výsledků svého bádání a také, potřebným způsobem, bylo provedeno adekvátní zhodnocení proměn struktury regionu, vzájemných vazeb a také vývoje u typologicky odlišných sídel zkoumaného regionu, a také z empirického výzkumu, o které se disertační práce opírá. Bohužel již nemohl použít metodu Oral history a konfrontovat své postupy a závěry s živými pamětníky.

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako: prospěl.

České Budějovice 13. května 2019

PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, Ph.D.